

Kulturdepartementet
Pb. 8030 Dep.
0030 Oslo

Oslo, 07.05.2013

Deres ref: 12/2136

Høringssvar – Endring i Forskrift om statens stipend og garantiinntekt for kunstnere

Norske Billedkunstnere er positive til at Kulturdepartementet nå kommer med forslag til langsiktige stipend som også stimulerer til aktivitet og inntjening for landets kunstnere som erstatning for garantiinntekten. Vi er også positiv til at de nye stipendiene legger seg tett opp til kriteriene tilsvarende for garantiinntekten. Det er likevel noen punkter i forslaget som NBK er svært uenige i, og finner mangler ved.

Norske Billedkunstnere er sterkt kritiske til den måten utfasingen av garantiinntekten og stipend for eldre fortjente kunstnere ble gjort på. At en viktig ordning som garantiinntekten blir utfaset før en ny ordning er igangsatt, er høyst bemerkelsesverdig og uheldig. For billedkunstnerens vedkommende ble 16 hjemler for garantiinntekt utfaset og de frigjorte midlene ble omgjort til 11 ettårige arbeidsstipend. Det var dermed 16 verdige kunstnere som gikk glipp av et langvarig stipend i 2013.

Når den nye stipendordningen trer i kraft, må billedkunstnerne få disse 16 hjemlene tilbake. Alle eksisterende hjemler må, når de konverteres til langvarige stipend, falle tilbake til billedkunstnerne. Billedkunstnere er blant de største kunstnergruppene og som samtidig har lavest inntekt, derfor er det av stor viktighet at antall hjemler ikke reduseres.

I NOU 2013; 4, Kulturutredning 2014 heter det: *"Selv om en stor andel av budsjettet på området for billedkunst, kunsthåndverk og kunst i offentlige rom går til institusjoner, er likevel feltet i liten grad institusjonalisert i den forstand at visuelle kunstnere ikke er ansatt ved institusjonene. Denne kunstnergruppen er derfor mer avhengig av – og mottar også mer – stipender og garantiinntekter enn noen annen kunstnergruppe. Den statlige kunstnerpolitikken blir derfor spesielt viktig for billedkunstfeltet."*

Det er også et stort behov for langsiktige stipend, fordi mange kunstners arbeidsform går gjennom flere langsiktige og parallelle prosjekter.

Det var 178 søkere på garantiinntekt i 2012 og 24 ledige hjemler. 150 av dem oppfylte Norske Billedkunstners strenge krav til kunstnerisk kvalitet og aktivitet. Dette viser også det store behovet for mange og langsiktige stipend, spesielt for vår kunstnergruppe.

Til punkt 8 Søknadsbehandling, innstilling og tildeling

Departementet foreslår forskriftendringer som tilrettelegger for en digital søknadsprosess for stipendordningene og foreslår i den forbindelse at tredje ledd i punkt 8 skal fjernes. Leddet slår fast at søknader fra billedkunstnere, fotografer og kunsthåndverkere skal registreres i deres respektive fagforeninger. Dette tiltaket skal tilrettelegge for en sentralisert søkeprosess som styres av Kulturrådet.

Norske Billedkunstnere, ved Høstutstillingen, overtok i 1884 retten til å innstille til stipend fra staten. Ved å samle alle søknader til statens stipend i Kulturrådet, vil man bryte en 130 år gammel tillitsordning mellom departementet og organisasjonen som har fungert utmerket i denne tiden. Norske Billedkunstnere har opprettet en egen digital søkeportal som har vært operativ og sikker i 5 år. Der kan billedkunstnere søke om statlige stipend, men også stipend fra Bildende Kunstneres Hjelpesfond, Billedkunstnernes Vederlagsfond samt diverse legater. For søkerne er dette en praktisk måte å søke på i en ellers tungt forståelig søkeprosess.

Hvis stipendsøkerne må søke statens stipender i Kulturrådets søkesystem, vil de i tillegg måtte søke om stipend fra Bildende Kunstneres Hjelpesfond og Billedkunstnernes Vederlagsfond samt diverse legater i Norske Billedkunstneres digitale søkeportal. Dette forvansker søkeprosessen for billedkunstnerne og vil gjøre kunstneryrket unødvendig komplisert og vanskelig å sette seg inn i. En slik løsning vil også bryte med intensjonen i Løkenutvalgets rapport, som blant annet hadde som mandat å:

- redusere kostnadskrevende byråkrati og frigjøre ressurser til kunstnerisk virksomhet.
- gi større ansvar og frihet til de enkelte institusjonene på kulturfeltet.

Søknadene vil måtte registreres og klargjøres for komiteen to ganger, både hos Kulturrådet og i NBK. Dette er et tidkrevende og dobbelt arbeid og sløsing av ressurser.

Norske Billedkunstnere kan likevel ikke se at stipendkomiteenes stipendbehandling skal foregå på noen annen måte enn som er gjort tidligere. Det betyr at det må opprettes et system for overføring av søknadene fra kulturrådet til organisasjonene. NBK kan ikke se at dette er tatt opp i høringen og etterlyser tiltak som belyser og begrunner endringsforslaget.

Til punkt 5 Kriterier for tildeling

Punkt 5 er ikke foreslått forandret. Der står det i dag at: *Mottakere av garantiinntekt, arbeidsstipend og arbeidsstipend for yngre/nyetablerte kunstnere kan likevel få tildelt diversestipend, diversestipend for nyutdannede kunstnere og utstillingsstipend.* Et diversestipend går til prosjekter kunstneren utfører og ikke til livsopphold slik som et langvarig stipend fungerer. Statens stipender har en logisk sammenheng slik at like typer stipend som garantiinntekt, arbeidsstipend og arbeidsstipend for yngre nyetablerte kunstnere også gir kunstnere samme rettighet til å søke diversestipend. Stipend for etablerte kunstnere og stipend for seniorkunstnere er også arbeidsstipend og Norske Billedkunstnere mener at disse også må inkluderes i denne ordningen.

Til punkt 20.5 Varighet

Kulturdepartementet foreslår å erstatte folketrygdens pensjonsalder med en spesifikk aldersgrense, siden folketrygdens pensjonsalder ikke er fast og setter fylte 67 år som øvre grense for garantiinntekt.

Norske Billedkunstnere mener det er vanskelig å fastsette en pensjonsalder for kunstnere på denne måten, både fordi kunstnere ofte kan være profesjonelt aktive til langt over pensjonsalder men også fordi det ellers i samfunnet legges opp til selvvalgt pensjonsalder. I takt med at levealderen i befolkningen blir høyere, kan vi også gå ut fra at pensjonsalderen vil bli høyere fremover. Vi mener det ikke er hensiktsmessig å låse kunstnere til per definisjon å gå av med pensjon/miste stipend ved 67 år. Det er bemerkelsesverdig at departementet går inn for at lønn til kunstnerne skal være låst til en fast aldersgrense der man trer ut av arbeidsforhold, mens resten av befolkningen har mulighet for fleksibel pensjonsalder. Dersom en pensjonsalder må fastsettes, bør den i så fall være i tråd med statens øverste pensjonsalder, i dag 70 år.

Til punkt 21.3 Innstillingsprosedyre og punkt 21.4 Betingelse for innstilling/tildeling

Norske Billedkunstnere er sterkt kritiske til den måten utfasingen av stipend for eldre fortjente kunstnere ble gjort på. At en ordning blir utfaset før en ny ordning er igangsatt, er høyst bemerkelsesverdig. At det også skjedde uten antydning til å finne en ordning som kan erstatte den, er oppsiktsvekkende. Stipendet er en kjærkommen biinntekt for våre eldre kunstnere. Langt de fleste er minstepensjonister etter et langt og aktivt yrkesliv som har gitt mange mennesker opp gjennom årene gode kunstnerisk opplevelser.

Tall oppgitt fra statens kunstnerstipend viser at i 2013 er det blant 246 innehavere av garantiinntekt, er det kun for 42 at avkortningsreglene tas i bruk. Hvis dette er gjennomsnittet for inntektene, noe som er overveiende sannsynlig, vil det bli like mange minstepensjonister i mange år fremover.

Når departementets forslag til nye stipend i tillegg foreslår at de nye stipendene for etablerte og seniorkunstnere skal opphøre ved fylte 67 år, har denne kunstnergruppen ingen offentlige støtteordninger. Norske Billedkunstnere mener at departementet har ekskludert denne gruppen fra å kunne søke stipend og bedriver aldersdiskriminering. NBK mener at dette må snarest rettes opp ved å innføre en ny og hensiktsmessig ordning.

Forslag til nytt punkt 22

22.3 Stipendets størrelse

Kulturdepartementet foreslår i ny stipendordning for etablerte kunstnere at stipendets størrelse skal tilsvare størrelsen på garantiinntekten og fastslås hvert år av stortingets budsjettbehandling.

Norske Billedkunstnere mener det er en god ting at størrelsen på stipendene løsrives fra lønnstrinn 1, men mener at de nye stipendene, og alle andre statlige arbeidsstipender, bør knyttes til grunnbeløpet i folketrygden. Dette vil sikre at stipendenes størrelse følger utviklingen i samfunnet forøvrig, og at det kan være hensiktsmessig i forhold til velferdsordninger som også er knyttet til grunnbeløpet.

Å knytte stipendet opp mot grunnbeløpet vil også ha byråkratisk besparende effekt.

Norske Billedkunstnere mener at et tiårig stipend bør fra året 2014 derfor legges til 3G.

22.4 Varighet og fornyelse av stipend

Det er foreslått at stipendiets varighet skal være 10 år. Dette er en bra ting for kunstnerne. Det foreslås at stipendet kan fornyes for ytterligere 10 år etter søknad som behandles av utvalget. Det sies ingenting i høringen om hvordan denne søknaden skal utformes, om den skal ha karakter av en yrkesaktivitetsvurdering med fremleggelse av curriculum vitae og søknadsskjema for statens utvalg eller være en stor gjennomarbeidet presentasjon av aktivitet de siste 10 år og kunstnerisk vurderes av stipendkomiteer. Norske Billedkunstnere mener dette må være klargjort før ordningen settes i gang av hensyn til kunstneren.

Kulturdepartementet foreslår at stipendet skal bortfalle dersom mottaker fyller 67 år i løpet av stipendperioden. Stipendet skal opphøre fra og med måneden etter fylte 67 år.

NBK har under Til punkt 20.5 Varighet argumentert for at for at denne aldersgrensen bør økes til 70 år for bedre å samsvare med samfunnets øvre pensjonsgrense. Dette bør i så fall også gjelde for stipend for etablerte kunstnere.

22.6 Betingelser for å motta stipend og krav til rapportering.

Kulturdepartementet ber om synspunkter på hvorvidt et inntektstak vil være hensiktsmessig. Norske Billedkunstnere mener det kan være hensiktsmessig med et inntektstak på seks ganger grunnbeløpet i folketrygden som vurderes etter et gjennomsnitt på fire år. Dette vil være med på å styrke legitimeringen av stipendet. Samtidig *kan* det hende at en kunstner er økonomisk avhengig av stipendet sitt, men i ett av årene har hatt et større oppdrag som har generert større inntekt som utgjør at gjennomsnittet sammenfaller med seks ganger grunnbeløpet i folketrygden. Derfor mener NBK at man bør kunne gjøre unntak i særskilte tilfeller og at dette må med i forskriften.

Kulturdepartementet ber også om synspunkter på hvorvidt de nye stipendordningene bør være behovsprøvd ved tildeling.

Norske Billedkunstnere er svært kritisk til å skulle behovsprøve søknad for alle stipend. I forskriften står det i punkt 5. Kriterier for tildeling;

"Ved tildeling av stipend og garantiinntekt skal det bare legges vekt på kunstnerisk aktivitet og kvalitet. Det skal ikke tas hensyn til kjønn, medlemskap i kunstnerorganisasjoner, eller religiøs eller politisk oppfatning. Alder skal/kan tas hensyn til bare i de tilfeller der departementet har fastsatt at det er/kan være kriterium for tildeling".

Forskriften er tydelig på at det bare er kunstnerisk aktivitet og kvalitet som skal ligge til grunn for tildelingen. Å bryte det prinsippet som ligger til grunn for hele forskriften, ville være oppsiktsvekkende. Billedkunstneres stipendbehandling legger til grunn en fagfellelvurdering der det nettopp er kunstnerisk aktivitet og kvalitet som avgjør deres innstillinger.

I tillegg vil det være vanskelig for eksterne behandlere å vurdere en søkers økonomiske behov for stipend. Dersom inntekten hovedsakelig kommer fra salg av kunst og kunstneriske oppdrag, ville det hatt en hensikt å vurdere dette. Men dersom inntektene kommer fra annet arbeid med inntjening til livsopphold som formål, vil det være vanskelig. Kunstneren kan ha et ønske om å få frigjort mer tid til å arbeide med kunst, eller den høye inntekten kan ha vært forbigående. Norske Billedkunstnere mener det økonomiske behovet for stipendet bør vurderes av søker og stipendet således ikke skal være behovsprøvet.

Forslag til nytt punkt 23:

23.3 Stipendets størrelse

Kulturdepartementet foreslår i ny stipendordning for seniorkunstnere at stipendets størrelse skal tilsvare størrelsen på garantiinntekten og fastslås hvert år av stortingets budsjettbehandling.

Norske Billedkunstnere mener det er en god ting at størrelsen på stipendene løsrives fra lønnstrinn 1, men mener at de nye stipendene, og alle andre statlige stipender, bør knyttes til grunnbeløpet i folketrygden. Dette vil sikre at stipendenes størrelse følger utviklingen i samfunnet forøvrig, og at det kan være hensiktsmessig i forhold til velferdsordninger som også er knyttet til grunnbeløpet.

Å knytte stipendet opp mot grunnbeløpet vil også ha byråkratisk besparende effekt.

Norske Billedkunstnere mener at et tiårig stipend bør fra året 2014 derfor legges til 3G.

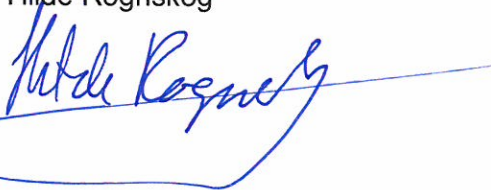
Kulturdepartementet foreslår at stipendet skal opphøre dersom mottaker fyller 67 år i løpet av stipendperioden. Stipendet skal opphøre fra og med måneden etter fylte 67 år.

NBK har under Til punkt 20.5 Varighet argumentert for at for at denne aldersgrensen bør økes til 70 år for bedre å samsvare med samfunnets øvre pensjonsgrense. Dette bør i så fall også gjelde for stipend for seniorkunstnere.

NBK er positive til hovedforslagene og mener at ordningen kan fungere bra hvis organisasjonens synspunkter blir fulgt opp. Det er av stor viktighet at denne ordningen kommer på plass før nest stipendtildeling i 2014, slik at kunstnerne ikke går glipp av enda en runde tildeling av langvarige stipend.

Men hilsen

Styreleder Norske Billedkunstnere
Hilde Rognskog



Stipendkomiteens sekretær
Gidsken Braadlie

